

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

Кафедра екології, збалансованого природокористування
та захисту довкілля

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, професор

 М.С. Самойлік

«2 » вересня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Екологічна паспортизація територій

освітньо-професійна програма
спеціальність
галузь знань
освітній ступінь
факультет

Екологія
Екологія
10 Природничі науки
Бакалавр
Агротехнологій та екології

Полтава
2019/2020 н.р.

Робоча програма з дисципліни «Екологічна паспортизація територій» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Екологія спеціальності 101 Екологія.

Мова викладання державна

Розробник: доцент кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля Колеснікова Л. А., кандидат сільськогосподарських наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Протокол від « 2 » вересня 2019 року № 1

Схвалено науково-методичною радою спеціальності «Екологія»
Протокол від « 3 » вересня 2019 року № 1

Голова (Тараненко А.О.)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	180
Кількість кредитів	6
Місце в індивідуальному плані студента (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова
Рік навчання (курс)	3
Семестр	5
Лекції (годин)	32
Практичні (семінарські) (годин)	28
Самостійна робота (годин) в. т. ч. індивідуальні завдання (вказати вид) (годин)	120
Вид підсумкового контролю	залік

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню: «Хімія з основами біогеохімії», «Землелогія», «Основи екологічної хімії», «Моніторинг довкілля», «Методи вимірювання параметрів навколишнього середовища».

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни формування у здобувачів вищої освіти комплексу знань та практичних навичок з оцінки впливу об'єктів господарської діяльності на навколишнє середовище; ознайомлення з основними принципами створення екологічних паспортів і порядком їх складання; оволодіння здобувачами вищої освіти основами проведення аналізу ефективності природоохоронної діяльності на окремому об'єкті або при здійсненні будь-якої екологічно небезпечної діяльності.

Основні завдання навчальної дисципліни є засвоєння основних понять, мети створення екологічних паспортів природних і рекреаційних об'єктів, промислових підприємств, об'єктів господарської діяльності, місць видалення відходів, міської зони, питань стосовно нормативно-правових документів, що регулюють порядок використання природних ресурсів.

Компетентності

загальні: здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

фахові: знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства; здатність приймати організаційні, природоохоронні та інші рішення, які забезпечують екологічно безпечне функціонування агроєкосистем.

Програмні результати навчання: уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень; демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення; усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів; поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Актуальність та організація екологічної паспортизації.

Тема 2. Екологічний паспорт території.

Тема 3. Екологічна паспортизація природних зон.

Тема 4. Екологічні паспорти промислових об'єктів.

Тема 5. Характеристика викидів в атмосферу при екологічній паспортизації підприємства.

Тема 6. Паспорти для сільськогосподарського виробництва.

Тема 7. Загальні закономірності встановлення санітарно-захисних зон агропромислових підприємств.

Тема 8. Екологічна паспортизація потенційно-небезпечних об'єктів.

Тема 9. Класифікація потенційно небезпечних об'єктів.

Тема 10. Екологічний паспорт об'єктів господарської діяльності.

Тема 11. Еколого-агрохімічні паспорти полів та земельних ділянок

Тема 12. Екологічний паспорт водних джерел.

Тема 13. Екологічна паспортизація місць видалення відходів.

Тема 14. Паспортизація відходів.

Тема 15. Екологічна паспортизація об'єктів міської зони.

Тема 16. Державне управління, міжнародне співробітництво та загальний висновок про екологічний стан території.

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
Тема 1. Актуальність та організація екологічної паспортизації.	30	2	2	12
Тема 2. Екологічний паспорт території.		2		
Тема 3. Екологічна паспортизація природних зон.	20	2	2	12
Тема 4. Екологічні паспорти промислових об'єктів.		2	6	12

Тема 5. Характеристика викидів в атмосферу при екологічній паспортизації підприємства.		2	6	12
Тема 6. Паспорти для сільськогосподарського виробництва.	20	2		
Тема 7. Загальні закономірності встановлення санітарно-захисних зон агропромислових підприємств.		2	2	12
Тема 8. Екологічна паспортизація потенційно-небезпечних об'єктів.	20	2		
Тема 9. Класифікація потенційно небезпечних об'єктів.		2	2	12
Тема 10. Екологічний паспорт об'єктів господарської діяльності.		2		
Тема 11. Еколого-агрохімічні паспорти полів та земельних ділянок		2	2	12
Тема 12. Екологічний паспорт водних джерел.		2	2	12
Тема 13. Екологічна паспортизація місць видалення відходів.		2		
Тема 14. Паспортизація відходів.		2	2	12
Тема 15. Екологічна паспортизація об'єктів міської зони.		2		
Тема 16. Державне управління, міжнародне співробітництво та загальний висновок про екологічний стан території.		2	2	12
Усього годин	180	32	28	120

6. Теми практичних занять

№ з/п	назва теми	кількість годин
Тема 1. Актуальність та організація екологічної паспортизації.		
Тема 2. Екологічний паспорт території.		
1	Порядок розробки й затвердження екологічного паспорту території.	2
Тема 3. Екологічна паспортизація природних зон.		
2	Екологічна паспортизація природних зон.	2
Тема 4. Екологічні паспорти промислових об'єктів.		
3	Розробка екологічного паспорта підприємства.	2
4	Відомості про об'єкт паспортизації в екологічному паспорті підприємства. Загальні відомості про територію паспортизації.	2
5	Балансова схема виробництва.	2

Тема 5. Характеристика викидів в атмосферу при екологічній паспортизації підприємства.		
6	Характеристика стану атмосферного повітря та водних ресурсів	2
7	Характеристика водокористування та твердих відходів підприємства.	2
8	Транспорт підприємства та еколого-економічний розділ в екологічному паспорті підприємства.	2
Тема 6. Паспорти для сільськогосподарського виробництва. Тема 7. Загальні закономірності встановлення санітарно-захисних зон агропромислових підприємств.		
9	Розміри санітарно-захисних зон від сільськогосподарських підприємств і виробничих комплексів.	2
Тема 8. Екологічна паспортизація потенційно-небезпечних об'єктів. Тема 9. Класифікація потенційно небезпечних об'єктів.		
10	Класифікатор потенційно небезпечних об'єктів.	2
Тема 10. Екологічний паспорт об'єктів господарської діяльності. Тема 11. Еколого-агрохімічні паспорти полів та земельних ділянок.		
11	Ознайомлення з принципами та методикою еколого-агрохімічної оцінки ґрунтів	2
Тема 12. Екологічний паспорт водних джерел.		
12	Аналіз забруднення водних ресурсів при екологічній паспортизації	2
Тема 13. Екологічна паспортизація місць видалення відходів. Тема 14. Паспортизація відходів.		
13	Ідентифікація відходів.	2
Тема 15. Екологічна паспортизація об'єктів міської зони. Тема 16. Державне управління, міжнародне співробітництво та загальний висновок про екологічний стан території		
14	Екологічна паспортизація територій: проблеми і можливі шляхи вирішення.	2
разом		28

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	назва теми	кількість годин
Тема 1. Актуальність та організація екологічної паспортизації. Тема 2. Екологічний паспорт території.		
1	Основні показники стану довкілля при екологічній паспортизації	12
Тема 3. Екологічна паспортизація природних зон.		
2	Експрес-оцінка негативних чинників впливу та загрози природоохоронної території	12
Тема 4. Екологічні паспорти промислових об'єктів.		

3	Визначення збитків від забруднення навколишнього середовища при екологічній паспортизації	12
Тема 5. Характеристика викидів в атмосферу при екологічній паспортизації підприємства		
4	Оцінка збитків від забруднення довкілля при екологічній паспортизації.	12
Тема 6. Паспорти для сільськогосподарського виробництва. Тема 7. Загальні закономірності встановлення санітарно-захисних зон агропромислових підприємств.		
5	Розробка балансової схеми виробництва.	12
Тема 8. Екологічна паспортизація потенційно-небезпечних об'єктів. Тема 9. Класифікація потенційно небезпечних об'єктів.		
6	Аналіз екологічного паспорту ПНО.	12
Тема 10. Екологічний паспорт об'єктів господарської діяльності. Тема 11. Еколого-агрохімічні паспорти полів та земельних ділянок.		
7	Аналіз еколого-агрохімічного паспорту поля.	12
Тема 12. Екологічний паспорт водних джерел.		
8	Аналіз забруднення водних ресурсів при екологічній паспортизації.	12
Тема 13. Екологічна паспортизація місць видалення відходів. Тема 14. Паспортизація відходів..		
9	Характеристика твердих відходів підприємства	12
Тема 15. Екологічна паспортизація об'єктів міської зони. Тема 16. Державне управління, міжнародне співробітництво та загальний висновок про екологічний стан території.		
10	Аналіз екологічного паспорту області.	12
	разом	120

8. Індивідуальні завдання

Навчальним планом дисципліни «Екологічна паспортизація території» індивідуальна робота не передбачена.

9. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання, форми поточного і підсумкового контролю

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним рівня вище межі незадовільного навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання для поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

виконання вправ на практичних заняттях (1 – 5 балів);

виконання завдань самостійної роботи (1 – 3 балів).

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом – залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виконання завдань на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	Здобувачем надана повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 90% потрібної інформації).
4	Здобувачем надана достатньо повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
3	Здобувачем надана неповна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)
2-1	Здобувачем надана коротка відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації)

Виконання завдань самостійної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
3	Здобувачем надана повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 90% потрібної інформації).
2	Здобувачем надана достатньо повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
1	Здобувачем надана неповна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)
0,5	Здобувачем надана коротка відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації)

10. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти		Разом по темі
	виконання завдань на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи	
Тема 1. Актуальність та організація екологічної паспортизації.			
Тема 2. Екологічний паспорт території.	5	3	8
Тема 3. Екологічна паспортизація природних зон.	5	3	8
Тема 4. Екологічні паспорти промислових об'єктів.	15	3	18
Тема 5. Характеристика викидів в атмосферу при екологічній паспортизації підприємства.	15	3	18
Тема 6. Паспорти для сільськогосподарського виробництва.			
Тема 7. Загальні закономірності встановлення санітарно-захисних зон агропромислових підприємств.	5	3	8
Тема 8. Екологічна паспортизація потенційно-небезпечних об'єктів.			
Тема 9. Класифікація потенційно небезпечних об'єктів.	5	3	8
Тема 10. Екологічний паспорт об'єктів господарської діяльності.			
Тема 11. Еколого-агрохімічні паспорти полів та земельних ділянок	5	3	8
Тема 12. Екологічний паспорт водних джерел.	5	3	8
Тема 13. Екологічна паспортизація місць видалення відходів.			
Тема 14. Паспортизація відходів.	5	3	8
Тема 15. Екологічна паспортизація об'єктів міської зони.			
Тема 16. Державне управління, міжнародне співробітництво та загальний висновок про екологічний стан території.	5	3	8
Разом	70	30	100

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель / В. П. Патики, О. Г. Тараріко. – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 296 с.
2. Беда Я. А. Экологическая паспортизация сельскохозяйственных предприятий / Я. А. Беда // Земледелие. – 1996. – № 5. – С. 4–5.
3. Булигін С. Ю. Оцінка і прогноз якості земель: навч. посібник // С. Ю. Булигін, А. В. Барвінський, А. О. Ачасова, А. Б. Ачасов; Харк. нац. аграр. ун-т. – Х., 2008. – 237 с.
4. Водний кодекс України зі змінами та доповненнями станом на 20 листопада 2004 року // Офіційне видання № 12/2004 року. – К.: Форум, 2004. – 87 с.
5. Екологічний паспорт промислового підприємства. Загальні положення. ГОСТ 17.0.04-90.
6. Загальні вимоги до проведення екологічної паспортизації територій агросфери: СОУ 73.10-37–694:2008 / М. Мельничук, М. Ладики, О. Наумовська, Н. Рідей, С. Паламарчук. – К.: Мінагрополітики України, 2008. – 18 с.
7. Земельний кодекс України. Введений в дію з 2002 р. та Постановою Кабінету Міністрів України від 13.05. 1996 р. за № 502 «Про порядок використання земель водного фонду».
8. Косовская М. А. Экологическая паспортизация территории и акватории: учеб. пособие / М. А. Косовская. – Севастополь: СНИЯЭиП, 2003. – С. 3–8.
9. Методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення / за ред. С. М. Рижука, М. В. Лісового, Д. М. Бенцаровського. – К., 2003. – 64 с.
10. Охорона природи. Поводження з відходами. Технічний паспорт відходу. Склад, вміст, викладення і правила внесення змін: ДСТУ 2195–99 (ГОСТ 17.9.0.2–99) (Міждержавний стандарт).
11. Охорона природи. Поводження з відходами. Виявлення відходів і подання інформаційних даних про відходи. Загальні вимоги: ДСТУ 3911-99.
12. Повітряний кодекс України. Водний кодекс України. За станом на 26 травня 2008 р./ Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2008. – 96 с. (Серія "Бібліотека офіційних видань").
13. Про суцільну агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення: наказ Президента України від 2 грудня 1995 року № 1118/95.
14. Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів (у редакції наказу МНС України від 16.08.2005 № 140).
15. Порядок введення державного звіту і паспортизації відходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.11.99 р. №2034.
16. Про затвердження Порядку складання паспортів річок і Порядку установа лення берегових смуг водних шляхів та користування ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. №347.
17. Порядок ведення реєстру місць видалення відходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 3.08.98 р. № 1216.

18. Рідей Н. М. Екологічна оцінка агробіоценозів: теорія, методика, практика / Н. М. Рідей, В. П. Строкаль, Ю. В. Рибалко. – Херсон: Видавництво Олді-плюс, 2011. – 568 с.
19. Суцільний ґрунтово-агрохімічний моніторинг сільськогосподарських угідь України: методика. [Чинний з 1994.07.07.] – К., 1994. – 162 с. (Керівний нормативний документ).
20. Система стандартів в галузі охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів. Екологічний паспорт рекреаційних установ. Основні положення: ГОСТ І7.0.0.04-90 (спеціалізований ГОСТ).
21. Якість ґрунту. Паспорт ґрунтів: ДСТУ 4288:2004. – К.: Держстандарт України, 2005. – 11 с.

Допоміжні:

1. Гончарук В. Національна екологічна безпека та екологічна паспортизація водних об'єктів / В. Гончарук, Г. Білявський, М. Ковальов, Г. Рубцов // Вісник НАН України. – 2009. – № 5 – С. 22–29.
2. ВБН Д.1.1-33-3.1-07-2003 Порядок визначення вартості ремонту водогосподарських і природоохоронних об'єктів і споруд.
3. ГОСТ – 17.0.0.04 – 90 «Екологічний паспорт промислового підприємства» від 30.01.90 р. № 4-НТК.
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991р.
5. Лебедев Л. Н., Дубовик В. Г. Рівні паспортизації об'єктів енергоресурсозбереження. – К.: НТУУ «КПІ», 2007. – 16 с.
6. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища. Навчальний посібник/За ред. Джигиря В. С. - Львів, 1999, 238 с.
7. Порядок видачі, оформлення, реєстрації «Енергетичного паспорта підприємства» і оплати послуг при його впровадженні / Наказ Державного комітету України по енергозбереженню від 10 липня 1998 р. № 89.
8. Порядок організації і проведення енергетичних обстежень бюджетних установ, організацій і казенних підприємств / Наказ Державного комітету України по енергозбереженню від 15 вересня 1999 р. № 78.
9. Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них // Підзаконний акт до ст. 87. Водного кодексу України, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 8 травня 1996 р. № 486.
10. Положення про порядок ведення інвентаризації і паспортизації загальнодержавних та міжгосподарських меліоративних систем від 26.12.2001 р. №283.
11. Шевчук В.Я. і др. Екологічне управління. - Київ: Либідь 2004, 429 с.

Інформаційні ресурси:

1. ГОСТ І7.0.0.04-90 (спеціалізований ГОСТ). Система стандартів в галузі охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів. Екологічний паспорт рекреаційних установ // Електронний ресурс, 2008.
2. ГОСТ – 17.0.0.04 – 90 “Екологічний паспорт промислового підприємства” від 30.01.90 р. № 4-НТК // Електронний ресурс, 2008.

3. ГОСТ Р 513799 – 99. Энергосбережение. Энергетический паспорт промышленного потребителя топливно-энергетических ресурсов // Электронный ресурс, 2008.
4. ДСТУ 2155 – 93. Энергосбережение. Методы определения экономической эффективности энергосберегающих мероприятий // Электронный ресурс, 2008.
5. Информационная система паспортизации оборудования, зданий, сооружений и коммуникаций // Электронный ресурс, 2008.
6. Перелік документів щодо поводження з відходами, які повинні бути на підприємстві: України (Електронний ресурс) / Режим доступу: URL: <http://env.teset.sumdu.edu.ua/uk/povodzhennya-z-promislovimi-vidxodami>
7. ДБН Б.2.4-3-95 «Генеральні плани сільськогосподарських підприємств». - [Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://dbn.at.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-238>.
8. ГКД 34.020305-2002 «Викиди забруднювальних речовин від енергетичних установок». - Київ: КВІЦ 2002. - 40с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=51507
9. Методика розрахунку викидів забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів №452, за кількістю використаного палива, затверджена 13.11.2008 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_3a/pg_gmcywc/index.htm
10. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991р. №1264-ХІІ. <http://rada.gov.ua/>
11. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017р. №2059- VIII. <http://rada.gov.ua/>
12. Закон України „Про регулювання містобудівної діяльності” від 17.02.2011р. №3038-УІ. <http://rada.gov.ua/>
13. Закон України "Про основи містобудування" від 16.11.1992р. № 2780-ХІІ <http://rada.gov.ua/>
14. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991р. №1560-ХІІ. <http://rada.gov.ua/>
15. Закон України "Про забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення" від 24.02.1994р. № 4004-ХІІ. <http://rada.gov.ua/>
16. Закон України "Про місцеві Ради і місцеве самоврядування" від 14.07.2015р. №595-УІІІ. <http://rada.gov.ua/>
17. Закон України "Про охорону атмосферного повітря" 16.10.1992р. №2707- ХІІ. <http://rada.gov.ua/>
18. Земельний кодекс України. 25.10.2001р. №2768-ІІІ. <http://rada.gov.ua/>
19. Водний кодекс України від 6.06.1995р. №213/95-ВР. <http://rada.gov.ua/>
20. Лісовий кодекс від 21.01.1994р. №3852-ХІІ. <http://rada.gov.ua/>
21. Кодекс України про надра 27.11.1994р. №1025-ІУ/ <http://rada.gov.ua/>
22. Постанова КМУ від 28.08.2013р. №808 «Про затвердження переліку видів діяльності та об’єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку». <http://rada.gov.ua/>